

զովէն վերջն հրատարակուած վարդապետութիւններն անվաւեր կը հըրաւ տարակէր, կը ծանուցանէր թէ հին կաթողիկոսաց նպատակն էր եկեղեցւոյ իւր նախնական սահմանադրութիւնը վերադարձնել, Պապին իշխանութիւնը չափաւորել ըստ Ս. Գրոց և Սուրբ հայոց, աշխարհականը հոգեւորէն բաժնորոշ լին բաժնել, այսինքն թոյլ չ'տալ ընաւ որ կղերն աշխարհային իրաց միջամտէ, և հետեւաբար դաստիարակութիւնը բոլորով ին աշխարհական ընել, և քաղաքային ամուսնութիւն հաստատել, վերջապէս պահանջել կառավարութիւններէն որպէս զի հին կաթողիկոսաց եկեղեցական կառուածներու վրայ ունեցած իրաւանց խնդիրն օրինաւորապէս լուծուի:

Այս զանազան ծրագիրներուն վրայ վիճաբանուելէ ետեւ Տօլէնկէի և աստուածաբանից ծրագիրը, քանի մը փոփոխութեամբ ընդունուեցաւ, և յայտարարութիւն մը հրատարակեցաւ, որոյ իմաստը կը փութանք հաս ամփոփել:

4. — Զմեզ կաթողիկ եկեղեցւոյ օրինաւոր անդամ կը ճանչնաք կ'ըսեն, և երբէք անկէ արտաքսուող չ'ենք համարի զմեզ, և չ'ենք ընաւ հրաժարի իբրեւ կաթողիկ, մեր ունեցած քաղաքային և եկեղեցական իրաւունքներն իսկ մեր նախնի դաւանութեան յարեւուս համար մեր վրայ դուռնած եկեղեցական պատիժներն ազօրինաւոր և անիւրաւ կը համարուիք: Տըլիտէնեան ժողովոյ դաւանութիւնը մեզ հիմնադիր բռնելով, Պիոս Թ. ի քահանայապետութեան ժամանակ հրատարակեալ վարդապետութիւնները կը մերժենք, իբրեւ հակառակ եկեղեցւոյ և առաքելոյ հաւաքած առաջին ժողովոյն սկզբանց, կը մերժենք մանաւանդ անսխալականութեան, և Պապին գերադոյն և անմիջական իրաւասութեան վարդապետութիւնը:

2. — Եկեղեցւոյ հին սահմանադրութեան միայն կը յարիմք. ուստի իւրաքանչիւր եպիսկոպոսաց իրենց վիճակին կրօնական գոծերը անօրինելու իրաւունքը չափաւորելու ջանքերը կը մերժենք, և վատիկանեան ժողովոյն այն վարդապետութիւնը թէ Պապն է միայն եկեղեցական իշխանութեան յատուծող կարգեալ Արքայապետը, չ'ենք ընդունել, քանզի հակառակ է Տ. Իսահակեան կանոնին, որ կ'ուսուցանէ թէ եկեղեցւոյ նուիրապետութիւնը կը բաղ կանայ եպիսկոպոսներէ, քահանայներէ և սարկաւաղներէ, ինչպէս կարգեալ է յԱստուծոյ:

3. — Աստուածաբանութեան և եկեղեցւոյ կանոնաց զիտութիւնը մեզի օժանդակ բռնելով, մեր նպատակն է եկեղեցւոյ բարեկարգութիւնը, որ ըստ ոգւոյ նախնական եկեղեցւոյ միայն կրնայ բառնալ այժմեան վարդապետները, և զո՞հ ընել կաթողիկ ժողովորդեան օրինաւոր բաղձանքը, եկեղեցական գործոց տնօրինութեան մէջ իւր օրինաւոր և սահմանադրական բաժնին ունենալու համար:

Կը յուսանք միութիւն վերահաստատել Յոյն, Արեւելեան, և Բուսեկեղեցեաց հետ, որոց բաժանումն առանց բանաւոր փաստի մը ծագած է, և կ'երկարածգի առանց մեր և անոնց մէջ վարդապետութեան մասին անհամաձայնութիւն և տարբերութիւն կենալու:

Եթէ այս բարեկարգութիւնները գործադրին և քրիստոնէական գիտութիւնը զարգանայ, կը յուսամք նմանապէս զանազան բողոքական եկեղեցեաց, ինչպէս նաեւ Անգղիոյ և Ամերիկայի եպիսկոպոսական եկեղեցւոյ հետ ալ միասնել:

4. — Կաթողիկ կղերը դաստիարակելով, մանաւանդ Աստուածաբանական ուսմունքը լաւ սովորեցնել, նկատելով որ կղերը մեծ ազդեցութիւն մը կը բանեցնէ ժողովորդեան մտաւորական վիճակին վրայ, և թէ մեր ամենուս չափը կը պահանջէ շերտ մեռանդ, բարոյական, մտացի և հոգեւոր կղեր մ'ունենալ, փոսնդաւոր կը համարուի որ եկեղեցականութեան փափաքող անձինք, դարուս քաղաքակրթութիւնէն առանձնացեալ վիճակի մը մէջ մեծանալ, ինչպէս կ'ըլլայ հիմայ եպիսկոպոսայ տնօրինութեան ներքեւ դուռնած եպիսկոպոսական գալուցայ մէջ, կը պահանջենք որ նրա ուսուցչական բաժնի մի մասը վերանայ, և ստորին կարգի կղերին արժանապատուութիւնն յարգուի այսինքն եպիսկոպոսները չ'կարենան կամահած կերպիւ իրենց ներքեւ զուտնուած եկեղեցականները փոփոխել:

5. — Պապական գերիշխանութեան վարդապետութիւնը մերժելով, կ'ուստենք օժանդակ ըլլալ մեր կառավարութեանց տնոնց անդրաւերանական Սիլվատուսին սկզբանց գիտութիւնութեան մէջ:

6. — Որովհետեւ կաթողիկ եկեղեցւոյ արդի ապետարի բաժանմուն պատճառը ինքնակոչ Յիսուսեան բնկերութիւնն է, նկատելով որ այս կարգը իւր ձեռքն եղած պորութիւնը չարաչար գործածելով թշնամի կը հանդիսանայ ազգային զարգացման և սոսաւ ու տղակներէս բարոյական գրութիւն մը կը տփրեցնէ. ուստի մեր հաւոգումն այս է որ մինչև յիշեալ կարգին վնասակար ազդեցութիւնը չ'վերնայ, անհնար է եկեղեցւոյ խաղաղութիւն և անդորրութիւն վայելել:

Ասոնք են ահա Մուսիկի ժողովին յայտարարութեան պարունակած դաւանութիւններ, և բայց ըստ ուսմ. Պապին բանադրանքը անսխալականութիւնը չ'ընդունող կաթողիկները եկեղեցւոյ խորհուրդներէն զրկուած են, որով չ'են կրնար ի պաշտօնէ մը կրտսութիւն, սոսաւ, հաղորդութիւն, ննջելոց հանգստեան արարողութիւն են, կատարել. ուստի իրենց յայտարարութեան մտայեալ մտքին մէջ կը ծանուցանեն թէ իրենք մանաւոր վիճակներ ունենալով, առաքելոց ժամանակն եղածին պէս, ամեն վիճակ իւր քահանայներն ունենալով, մինչև որ իրենց ինքնաժամ բարեկարգութիւնները կատարուին:

Ինչ որ ալ ըլլայ Գերմանիոյ մէջ աղաքամիտ Գաթողիկոսութեան այս յառաջդիմական շարժման փախճանք, անտարակոյս ամեն քրիստոնէայ հասարակութեանց կողմէն համակրութեամբ և քաջակրթութեամբ պիտի ընդունուի, իբրեւ քրիստոնէայ ազգաց մեջէն խաղաղային տեսլութեան և բաժանման անհետանալու արշալոյսը: Ուստի կը տեսնենք որ մէկ կողմէն Բողոքական Գերմանիա և եպիսկոպոսական Անգլիա, և միւս կողմէն Օրթոդոքս Ռուսիա ալ համակրութեամբ կը գիտեն այս շարժումը: Արդէն եպիսկոպոսական Անգլիայի Արեւելեան և Ռուս եկեղեցեաց հետ միութեան դադարաւոր ծաւալելու կ'աշխատին. իրօք իրենցմէ Օրթոքոքսութիւն, և Օրթոքոքս եկեղեցական կարգ ընդունողներ ալ եղան: Բէթթագուրիկ Ս. Սիմոն Օսինին առնու Ռուս աստուածաբանը, Օրթոքոքս աղաքամիտութիւնն ընդունելով

Պրիմիսկէսի մօտ Օրթոդոքս եկեղեցի մը բացող Անգլիացի Օրթոքս վարդապետին հետ Մուսիկի զրկած էր, հին Գաթողիկոս ժողովին ներկայ դառնուելու:

Ասոնք տեսնելով կրնանք ըսել թէ քրիստոնէական միութեան և սիրոյ հունձները բազմապիսի վրայ են, և ինչպէս ըսաւ Նոյն ժողովին մէջ անուանի Հ. Յակինթոս Գաղղիացի վարդապետը, մշակները միայն սակաւ են դեռ: Մաղթենք որ ասոնք ալ բազմանան, յօգուտ եկեղեցւոյ և ընդհանուր քրիստոնէութեան և մանաւանդ յօգուտ Հայ ազգին, որոյ որդիքը մինչև ցարդ ապէս մոլեռանդութեան պատճառաւ միայն իրարու խեղճութեամբ խեղճուի կը նայէին:

Մաղթենք նաեւ որ քրիստոնէական քաղաքակրթութիւնը զարգանայ նաեւ օր քան զօր արեւելից մէջ, քանզի նա է միայն մարդասիրութեան, և ազատութեան քաղաքակրթութիւնը: Ահա այս նպատակին պէտք է ուղղորդին ամեն ջանք և բողոքանք: Ասոր ալ միակ միջոցն է քրիստոնէից մէջ միութիւնը ոչնչու իտաղաղութիւնը, որոց Արեւելեան քրիստոնէոյք ամէնէն աւելի պէտք ունին, և զոր դժբաղդաբար ամենէն աւելի զանց ընեն, զիւրար իբրեւ հեթանոս, հերձուածող հալածելով:

Իսկիւրապ 17 հոկտեմբեր 1871.

Պ. Պարնաւեան.

ՍՈՆ ՀՈՎԱՏԻՍԻՐ

Վիեննա 30 հոկ.

Հայը հաղըր գաղաքային պիտի սուրբութեան տէ՛լամ իտեյօր: Մ. ար Պապի ինք Մաճարիսթան պաշ վէքիլի գոնթ Պատրարի մէյաննիստէ իսթիշարէլէր վազը օլմուշ տուր:

Բուճ էլի էսհաբը 70,25
Գամպիօ 118

Բրաի 30 հոկ.

Մ. Բիէկէրէ էհալ ի թարափըն տան պազը կէօնա ալգըշլայըշլար օլտուղու կիպի, ինքնախնձ պիտի իզտիհաճ միւսայիլէյհին իսթիշարէլէնէ կիտիպ, նաղամաթը միլիյէ թէրէնիւմ իլլէմիշ տիր: Պու իշտէ հիշ պիտի նիղամուղըլըղը զուհար իթմէմիշ տիր:

Դոնարա 29 հոկ.

Մ. Կրտսըսթօմոն, կ'իվ իշտէ բոլ իթիլոյի տալիլիլէ հաղըրտա քէնտի միւսթաթիպլէրի էօնիւտէ իրաւ իլլէմիշ օլտուղու նութը զաղէթալարան իմհալին զըլըմիշ տըր:

Բոմա 30 հոկտ.

Բրէնս Դարօլէօն, զըլ էսթիմիլի իթալեաաա կէշիւէէք տիր: Միլէթ պանդաթը, Սէն Կոթար տաղը նըն տէլինմէսինէ միսուուս օլան իսթիշարաա 30 միլեօն ինգլաւանըշ տըր:

Գրաիլիլէլայ 30 հոկտ.

Սըրպիանըն Սըրբէլինա նամմիլէթ մէճլիսի, Միլան պէյ վէ հէյէթի նէյապէթ հուգուրունտա դաբանըլ, բրէնս Միլէլին զիբրի ճէմիլի իլին իպնա զըլըման միլլէթ ճէպէրիլըր, վէ թէպիլի ուլուման հասպէլ զարուր պուրունմաթըն հալի օլան գանուն դապուլ օլունմուշ տուր:

Նիւ Երզ 29 հոկտ.

Վիլքէլաան Պուլիլէ, 7 միլեօն ալթունուն Ֆիւրուսթի իլէ, 3 միլեօն խաղինէ թահլիլալթըն իլթիլաալըն էմի իլլէմիշ տիր:

Մօրմոն գապիլէսինին թիւէսալարնաան պիլի, Ֆիլիլ շէնի ինչա իլլէմիշ օլտուղու թէօհմէթի իլէ, իւշ սէնէ քիւլէյէ իլգա օլունմայ

հիւքմ իսթիլիշ, ֆաղաթ Պրայթ Եունէ նամ զաթ գաշըլ գուրթուլալիլիշ տիր:

Պիւքիշ 29 հոկտ.

Բրէնս Դարըլ հաղըրէթէրի, պուկիւն ֆէվդ էլաոն օլարադ, Դալիանի մէճլ իսթիլի քիւշաա իլէ, իրաա իթտիլի նու թոլունտա տալիլի մէմալիքտէ սօն տէֆա ադա օլունմադ, իտազ ինէնին միւղայիլայի հալինի տէֆէ մէսար օլան իսթիլի գաղըն էլգէմիլէթիլի պէյան իլլէթըտէն սօղրա, ուսուլու մէվատար մալիլէտէ ինչաալ իլթիլա օլան պազը կէօնա իսլահաթը մալիլէմիլի թալիլիլէ իտէյօր: Բրէնսի միւշարիլէյ, շըմն ալ ֆէթ մէնէլէսինէ կէլիննէ, իշպու մաա, ուսուլու խալլի միւշքիլ ուրէթիլէրի կիլիլիլին, վէ պունուն ալ վաղըթտան պիտի սուրէթի գաթիլիլէ թանդիլ գըլընաճաղըն իլլէթիլիլէ, վէ միլլէթ հէր նէ հալլէրտէ տալիլ պուլունա, Մէմէթէլէյն էհալ իսթիլա Սալթանաթը ոչնիլէնին թէվէճիլ հալթըն վէ տիւէլի մաաղ զամանըն մաալիլէթիլէ մաղհալ օլունտան տուր օլունմադըլըր Մէսուան վէ Սէնալթէթիլ իսթիլա ընտան իսպալթ զըլընաճաղըն պէյան իլլէ իսթիլիլէթիլլէ իլլէմիշ տիր:

Վրայի 0ամ 400 զըշ հիտար իլէ	
Նիսիլիլ իրաա	409 — 6 փր.
Յրանըլ ալթունու	87 — 11 »
Բօլ	89 — 40 »
Գըրմիլ ալթունու	34 — 23 »
Պէյաթ Մէճիլիլէ (ֆարըլ)	4 — 6 »
Պէշլէթ վէ միլալիլ (ֆարըլ)	104 — 23 »
Պազըր	117 — 30 »

ԴԱԼԱՐԱ ԲԱՍՏԱՐ

Հոկտ. 20 Արիալ գաբանաթ . . . 54-45
» — Սաղան սըլտը . . .

25 յիմուն պուրունտա վաղը պէզ

ֆաղալիլայի Հիւմայունու Պուսաաա քեպլին հա իր ֆապրիլայի Հիւմալ յունու ինճիլ քէյիլունտէ վաղը ըսպարնալէթ ֆաղալիլայի Հիւմայունու Ղալալաաա Բիլէճ զարուստաա Մօմիանէ իսթիլէսինէթի վարօր տէյիլմէնի:

Ձիւր օլունան տէյիլմէն վէ ֆաղալիլայիլէ քէֆալէթի գալիլիլէ վէ շէրպիլիլ մաղ իմաղիլէ իլէ միլիլէ պէր վէ միլ զիլէտիլ միլսթիլիլէրէ մաղ իմալին ինճալ օլունաալ իւղըլէ իսթիլին իտաալի Դահաննէթ ինչա զըլընաճաղընտան իսթիլիլինէ իմալիլ օլունալըն իսթիլին ճէլիլիլ մէյալմէյէ միւրաճաթ իլլէմէլիլ լաղըլ կէլէճիլիլ իսան օլունուր:

ՀԱՎԱՏԻՍԻՐ ՄԻԹԵՆԻՎԻՅԻ

Մաղիլէ նաղալիլի ճէլիլէսի

միւսթիլէլըլըլ, քէմաթան տիվանը մուհասէպաթ իլլատէթի ինգ իմալիլ վէ իրիլթիլ պուլէա իլէ, Սէրապէր մուսթիլէլըլ սաղըլը թիւլիլիլէլըլ ուսթիլէլըլ սոֆ պէյ էֆէնալի հաղըրէթէրինէ թէվիլիլ պուլլուրմուշ տուր:

Մաղամըլ սէրապէլիլ միւսթիլէլըլըլըլ, բուսումաթ մուհասէպէթիլ սաղըլը սաղաթըլըլ Ղալիլ պէյ էֆէնալիլէ պուլլուրմուշ տուր:

Պու աղալըլ պիւրիլիլէ կիտէնէրէ կէօնաթիլին թէլքէրէի ալիլիլէթտէ, ինչա պուլլուրմաղաա օլան թահզըլ ալ վէ թէթալիլալտա պունտան պէյլէ տալիլ թէպէյիլին իտէճէթ ահվալ իւղէրինէ, ճէլալըլըլըն շիտաթիլլէնէճէյիլ պէյան իլէ, շիմաթիլ հալտէ, թահաղ ուղ իտէն

